

SANANVAPAAUS, SUVAITSEVAISUUS JA SOSIAALISET AJOJAHDIT

Kun rationaalinen keskustelu korvautuu ajojahdilla, heikentyvät kaikkien osapuolien mahdollisuudet oppia ja kehittää ymmärrystään.

ROBERT BROTHERUS

2010-luvun puolivälin paikkeilla nousi Yhdysvalloissa ja sittemmin muissa länsimaissa uusi kulttuurin ilmiö. 2000-luvun poliittisen korrektiuden (PC) liike yhdistyi sosiaalisen median mahdollistamaan uutisten viraaliseen leviämiseen. Syntyi uudenlainen tapa tuomita ja rangaista yhteisön normien vastaisista sanoista tai teoista: yhteisössä viraalisesti leviävä moraalinen tuomitsemisen eli sosiaalinen ajojahti. Yhdessä *Black Lives Matter* ja *Me Too* liikkeiden kanssa ne nostivat PC-liikkeestä tutut teemat rasismista, feminismistä ja sukupuolten moninaisuudesta yhä vahvemmin kulttuurin keskiöön. Samoihin aikoihin PC-liikkeestä kehittyneitä liikettä alettiin kutsua *Woke*-liikkeeksi tai *Sosiaalisen Oikeudenmukaisuuden* liikkeeksi.

Sosiaalisten ajojahtien viraalista leviämistä edesauttoivat monet seikat. Twitter ja Facebook optimoivat algoritminsa levittämään moraalista raivoa sisältäviä viestejä. Jaettu raivo koukutti käyttäjiä alustoille, mikä tuotti yhtiöille mainostuloja. Internetin hakutoiminnot mahdollistivat ajojahdin kohteen digitaalisen historian penkomisen mahdollisten aiempien ajatusrikosten löytämiseksi. Yritysten ja oppilaitosten verkottuminen teki helpommaksi tehostaa hyökkäyksiä viesteillä uhrin työnantajalle, tyypillisesti potkuja vaatien. Ilmiön laajentuessa myös perinteinen media alkoi poimimaan uutisiksi laajasti levinneitä ajojahteja, mikä entisestään tehosti niiden leviämistä.

Seuraavassa muutama esimerkki tapauksista, jotka johtivat laajaa jul-

kisuutta saaneisiin sosiaalisiin ajojah-teihin:

- Filosofian professori **Rebecca Tuvel** kirjoitti 2017 feministisen filosofian *Hypatia*-lehdessä vertaisarvioidun artikkelin, jossa vertailee moraalista oikeutusta ihmisen identifioituessa eri sukupuoleen (transseksuaalisuus) tai identifioituessa eri rotuun (transrotuisuus). Tuvelin ajojahdissa esiintyi mm. uhkauksia hänen uransa tuhoamisesta.
- Google-insinööri **James Damore** kirjoitti 2017 muistion, jossa käsitteli mahdollisia syitä naisten alhaisempaan osuuteen Googlella, mukaan lukien mahdolliset biologisista eroista kumpuavat syyt. Damoren ajojahti johti hänen irtisanomiseensa.
- Alberta Mount Royal -yliopiston politiikan professori **Frances Widdowson** kritisoi 2019 yliopistossa vallalla ollutta käsitystä, jonka mukaan alkuperäiskansojen uskonnollis-shamanistinen ”henkitieto” olisi länsimaisen tieteen kanssa yhtä validi tietämysjärjestelmä. Widdowsonin ajojahti johti hänen irtisanomiseensa.
- Evoluutiobiologian professori, ateisti **Richard Dawkins** kommentoi vuonna 2021 tviitissään kulttuurimme erilaisia moraalisia reaktioita Rebecca Tuvelin aiemmin käsittelemään transseksuaalisuuden ja transrotuisuuden teemoihin. Seurannut ajojahti johti mm. siihen, että Amerikan humanistiyhdistys (AHA) perui Dawkinsille 1996 myöntämänsä Vuoden Humanisti palkinnon.
- Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori **Riittakerttu Kaltiala** on tuonut esiin muun

muassa, että Suomessa sukupuolienkorjaushoidot edellyttävät muiden hoitojen tavoin lääketieteellistä harkintaa. 2025 alkaneessa ajojahdissa aktivistit ovat yrittäneet estää Kaltialan luentoja ja tutkimusta. 2026 Helsinki Pride tapahtumassa Kaltiala joutui hänet nimeltä mainitsevien vihamielisten kylttien kohteeksi.

Sosiaaliset ajojahdit antavat uudella tavalla valtaa yksittäisille ruohonjuuritason ihmisille. He voivat tuoda esiin moraaliseksi rikkeiksi katsomiaan tekoja teholla, joka ei ollut aiemmin mahdollista. Ajojahdit voivat viraalisen leviämisen kautta johtaa niiden kohteeksi joutuneille merkittäviin seurauksiin, kuten maineen, työpaikan, uran, talouden, sosiaalisten suhteiden tai jopa mielenterveyden menettämiseen. Yhteiskunnan kannalta vielä merkittävämpää on kuitenkin ajojah-tien luoma pelotevaikutus muihin ihmisiin. Vain muutama laajalle levinnyt viraalinen tarina onnistuneesta sosiaalisesta ajojahdista voi saada miljoonat ihmiset pelon voimalla noudattamaan vaadittua sääntöä.

Sosiaaliset ajojahdit vaikuttavat sananvapauteen. Tässä en tarkoita virallista juridista sananvapautta, joka länsimaissa on melko vahvasti lain suojaama, vaan ”pehmeää” sosiaalista sananvapautta, joka kuvastaa yksilöiden tosiasiallista mahdollisuutta ilmaista mielipiteitään julkisesti ilman pelkoa liian negatiivisista seurauksista itselleen. Jos mielipiteen ilmaisun tuoma uhka maineen, omaisuuden ja työpaikan menetyksestä tuntuu todelliselta, ei laillinen oikeus mielipiteen ilmaisuun juuri lohduta.

Koko sananvapauden käsite on merkityksellinen vain, kun puhutaan

Sosiaalinen ajojahti voi tehdä yksittäisestä mielipiteestä hyökkäyksen koko ihmistä vastaan ja saada muut vaikenemaan seurausten pelossa.

aiheista, joista ihmisillä on eri mielipiteitä ja joissa osa mielipiteistä aiheuttaa toisissa moraalista paheksuntaa. Filosof **Noam Chomsky** sanoi tästä: "Jos kannatat sananvapautta, se tarkoittaa, että kannatat sananvapautta sellaisille näkemyksille, joita inhoat". **Voltaire**n näkemys menee vielä pidemmälle: "En hyväksy mielipidettäsi, mutta puolustan kuolemaani saakka oikeuttasi ilmaista se."

Olkiukot

Monen sosiaalisen ajojahdin kohdalla moraalinen raivo ei perustu suoraan kohteen sanoihin vaan niistä muiden tekemiin pidemmälle vietyihin negatiivisiin oletuksiin. Tulkitsemalla kohteen ajatuksia "rivien välistä" voidaan rakentaa *olkiukko*, joka on helpompi ampua alas, mutta joka ei välttämättä ole tosi. Esimerkiksi Riittakerttu Kaltialan ajojahdissa esiintyy olkiukkoina väitteitä kuten "transihmisten olemassaolo häiritsee häntä", vaikka Kaltiala itse on kiistänyt tällaiset tulkinnat. Dawkinsin 2021 tviitistä Ame-

rikan humanistiyhdistys kirjoittaa sen väittävän "että transidentiteetit ovat valheellisia", tulkinta jonka Dawkins on kiistänyt. Frances Widdowsonin kyseenalaistaessa alkuperäiskansojen "henkitiedon" hänet leimattiin rassistiksi ja kolonialistiksi, vaikka Widdowson vain kritisoi uskomusjärjestelmän roolia yliopisto-opetuksessa.

Kukaan ei voi nähdä toisen ihmisen pään sisään tämän perimmäisiä tarkoituseriä. Siksi monet filosofit ja rationalistit kannattavat *principle of charity* -periaatetta, jossa lähtökohtaisesti oletetaan, että ihmisillä on positiiviset tarkoituseriä, ja heidän sanansa ja tekonsa tulkitaan tässä valossa, ellei evidenssi muuhun selvästi pakota.

Ajojahdeissa usein syyllistytään myös *ad hominem* -argumentointivirheeseen, eli kritisoidaan esimerkiksi kohteen rotua, sukupuolta tai seksuaalista suuntautumista sen sijaan, että vastattaisiin hänen väitteisiinsä. Esimerkiksi Rebecca Tuvelin ajojahdissa sanottiin hänen artikkelinsa "antavan sellaisen vaikutelman, että valkoiset heteroseksuaaliset tutkijat voivat osallistua tällaisten teemojen käsittelyyn".

Näin sivuutettiin Tuvelin perusteiden sisältö.

Usein sosiaalisen ajojahdin lumipallo liikkeelle lähdettyään etenee nopeasti ja laajalla rintamalla. Tällöin kohde ei aina ehdi tai pysty lähtemään korjaamaan syytteisiin mahdollisesti liittyviä olkiukkoja, vahvistamattomia huhuja tai muita argumentointivirheitä. Ajojahti voi nopeasti tuottaa internetiin niin paljon kohdehenkilöön liittyvää negatiivista materiaalia, että ajojahdin syytökset ja olkiukot jäävät ikuisesti dominoimaan henkilön internet-historiaa.

Sosiaalisen median ajojahdit, tuomiot ja rangaistukset leviävät helposti pääkohteesta sivullisiin, jotka julkisesti rohkenevat kyseenalaistaa ajojahdin perusteet. Koska tuomio ja rangaistus oletetaan ajojahdissa itsestäänselviksi, jo kysymykset perusteiden laadusta saatetaan tulkita tuomitun puolustamiseksi, mikä johtaa myös kysyjän ajojahtiin ja tuomitsemiseen.

Tällainen mekanismi väistämättä vääristää mielipideilmastoa. Kuten *Keisarin uudet vaatteet* -tarinassa se mitä ihmiset julkisesti lausuvat, voi al-

kaa merkittävästi poiketa siitä, mitä he oikeasti ajattelevat. Ajojahdin kyseenalaistavat ihmiset tyypillisesti vaikenevat tai jopa valehtelevat kannattavansa ajojahtia. Esimerkiksi Rebecca Tuvel ja James Damore saivat ajojahtien aikana paljon rohkaisevia yksityisviestejä kollegoiltaan, jotka eivät kuitenkaan uskaltaneet puolustaa heitä julkisesti. Näin vinoutunut mielipideilmasto voi sitten tuottaa todellisen vaikutuksen joidenkin ihmisten mielipiteisiin. ("Koska kaikki näkyvät tuomitsevan kohteen, niin kaipa kohteen teko oli sitten moraalisesti väärin".)

Rikos ja rangaistus

Sosiaalisessa ajojahdissa syyte, tuomio ja rangaistus paketoitaa tyypillisesti samaan pakettiin niin kuin tietestari-noiden fiktiivinen poliisi-tuomari Judge Dredd tekee. Moderni länsimainen oikeusjärjestelmä tuomioistuimiseen ja oikeudenkäyntineen on toki hidas, mutta sen prosessit auttavat selvittämään, onko joku oikeasti syyllistynyt rikkeeseen ja mikä on sopiva rangaistus.

Jahtaavan joukon yleisesti vaatima rangaistus on kohteen työpaikan menetyk, joka pyritään saamaan aikaan pommittamalla työnantaja sosiaalisessa mediassa uhkauksilla boikoteista ja maineen menetyksestä. Kohteen työnantaja saattaa tällöin joutua paniikkiin ja toteuttaa vaaditut rangaistukset niin nopeasti, ettei syytteiden asianmukaiselle tutkimiselle jää aikaa. Hyökkäys saattaa johtaa myös kohteen pysyvään sulkemiseen työmarkkinoilta, kun potentiaaliset uudet työnantajat joutuvat tai pelkäävät joutuvansa jatkohyökkäysten kohteeksi. Esimerkiksi James Damore ei ole Googelta erottamisensa jälkeen enää saanut töitä IT-alalta.

Tuntuukin, että sosiaalisen ajojahdin tuottamat rangaistukset voivat joskus olla kohtuuttoman kovia ja pitkäkestoisia suhteutettuna väitettyyn rikkeeseen. Tätä perustellaan joskus tarpeella tuottaa mahdollisimman tehokas ennakkotapaus varoitavaksi esimerkiksi muille. Oikeudenmukaisessa moraalisessa rangaistuksen pahuus ei kuitenkaan saisi ylittää rikoksen pahuutta. Sosiaalisen ajojahdin tuottamaa tuhoa perustellaan joskus myös sanomalla, että se on vain seurausta sanoista ja teoista, mutta tämä väistää oleellisen kysymyksen siitä *minkälaiset*

seuraukset mistäkin sanoista ja teoista ovat moraalisesti oikeudenmukaisia ja mitkä menevät liian pitkälle.

Kun rationaalinen keskustelu korvautuu ajojahdilla, heikentyvät kaikkien osapuolien mahdollisuudet oppia ja kehittää ymmärrystään. Esimerkiksi Tuvelin ja Dawkinsin esiin tuomiin eroihin transrotuisten ja transseksuaalien moraalisessa hyväksynnässä liittyy aidosti syvällisiä filosofisia kysymyksiä. Ajojahdissa ne kuitenkin hautautuvat loanheiton alle, jolloin jäädään dogmien ja tabujen tasolle.

Koska ajojahdit eivät hyökkää ihmisen esittämää yksittäistä mielipidetä, vaan koko ihmistä vastaan, on niissä myös vaarana "heittää lapsi pois pesuveden mukana". On loogisesti virheelistä hylätä kaikki kohteen ajatukset ja tuotokset jonkin tietyn ajatusrikkeen perusteella, mutta kyseessä on myös menetetty mahdollisuus, koska hylätyissä ajatuksissa voi olla paljon ajatusrikkeestä riippumatonta arvokasta sisältöä. Voimme arvostaa ihmisessä olevaa hyvää ja hänen hyviä saavutuksiaan samalla, kun paheksomme hänen huonoina pitämiämme ominaisuuksia ja tuotoksia.

Esimerkiksi Richard Dawkinsin 2021 ajojahdissa vaadittiin *kaikkea* Dawkinsin tuotantoa boikotoitavaksi. Kuitenkin Dawkinsin klassikkoteokset kuten *Geenin itsekkyys* ja *Jumalharha* ovat täysin riippumattomia hänen 2021 Twitter-viestistään. Teoksilla on sisältönsä perusteella arvo evoluutiotieteen ja ateismin puolustamisessa ja niiden hylkääminen on menetetty mahdollisuus tieteellisen maailmankuvan levittämisen kannalta.

Dogmit, polarisaatio ja heimot

Sosiaalisia ajojahteja on perusteltu sillä, että esitetty mielipide tuottaa joillekin ihmisille niin paljon *haittaa* tai *kärsimystä*, että mielipide tulee hiljentää rationaalisen keskustelun sijaan. Tällainen perustelu on ongelmallinen, koska sillä vaiennetaan myös keskustelu siitä, onko perustelu itsessään validi. (Miksi aiheutuu haittaa? Millaista haittaa? Minkä mekanismin kautta?)

Vertauksena voidaan käyttää uskonlahkoa, jonka mukaan kenen tahansa esittämä julkinen ateismi johtaa siihen, että Jumala rankaisee ankarasti koko ihmiskuntaa. Jos tämä olisi totta, voisi olla perusteltua hiljentää ateistit yhteisen hyvän nimissä. Mutta jos

ateistit hiljennetään, hiljentyvät myös keskustelu uskonlahkon väitteiden perusteluista. Tällöin jäädään filosofiseen loukkuun, jossa uskonlahko itse muodostaa todellisen haitan.

Pakkouskonnon aikana 1600-luvulla ensimmäisiä kirkon dogmit kyseenalaistavia "vapaa-ajattelijoita" kritisoitiin nimenomaan *vaarallisina ja haitallisina*. Heidät vaiennettiin (joskus roviolla) sen sijaan, että heidän argumentteihinsa olisi vastattu rationaalilla keskustelulla. Vuosisatoja ihmiskunta oli filosofisessa loukussa, jossa vapaa keskustelu ei ollut mahdollista. Nykypäivänäkin jotkut kristityt saattavat väittää ateismin olevan erittäin haitallista, mutta he onneksi sietävät julkista ateismia ryhtymättä ajojahteihin.

Sosiaalisen median ajojahdit ovat omalta osaltaan vaikuttaneet yhteiskunnallisen keskustelun ja ryhmien välisen *polarisaation* lisääntymiseen. Polarisaatiossa yksilöt jakautuvat eri "heimoihin". Heimojen sisäiset käsitkset tulevat yhä yhtenäisemmiksi mutta erot heimojen välillä kasvavat ja niiden välillä on yhä vähemmän rakentavaa kommunikaatiota. Polarisoitu-neessa ilmapiirissä lisääntyy *jos et ole (kaikessa) meidän puolellamme, olet meitä vastaan* -ajattelu.

Tällaisessa ilmapiirissä tulee henkisesti raskaammaksi olla itsenäisen rationalisti, joka pyrkii parhaan ymmärryksensä, tietonsa ja järkensä mukaan muodostamaan jokaiseen tiedolliseen ja moraaliseen kysymykseen riippumattoman kannan. On helpompaa "valita heimo" ja antaa omien näkemysten muokkautua tuon heimon standardien ja dogmien mukaisiksi. Oman heimon jäsenen yksikin poikkeama dogmeista katsotaan usein perusteeksi jäsenen hylkäämiseksi. Esimerkiksi "uuden ateismin ratsumies" **Sam Harris** on leimattu liberaalivasemmistolaisessa heimossa oikeistolaiseksi, koska Harris on kritisoinut Woke-liikkeen ylilyöntejä. Mutta oikeistolaisissa piireissä hänet on puolestaan tuomittu liberaali-vasemmistolaiseksi, koska hän on kritisoinut MAGA-liikettä.

Vapaa-ajattelijat ja ateistit ovat perinteisesti vastustaneet uskontojen ytimessä olevaa dogmaattisuutta. Dogmaattinen ajattelu katsoo jossakin kysymyksessä löytäneensä mustavalkoisen, lopullisen totuuden, joka ei vaadi enää reflektiota. Sen vastakohta on avoin, rationaalinen keskustelu, jatku-

va reflektio, jatkuva kaikkien käsitysten uudelleenperustelu. Parhaimmillaan ateismi ja humanismi ovat tällaisen jatkuvan rationaalisen pohdinnan dynaaminen tulos. Antidogmaattinen ajattelu perustuu nöyryydelle ihmisen erehtyväisyyttä kohtaan, nöyryydelle maailman ja sen ongelmien moniulotteisuutta kohtaan, erilaisille harmaan sävyille ja nyansseille mustavalkoisen ajattelun sijaan.

Politiikka

Ei ole selvää, ovatko sosiaaliset ajolahdit keinoja tehokkaita saavuttamaan ne moraaliset tavoitteet, joihin niillä pyritään. Taloustieteilijä ja historioitsija **Thomas Sowell** kirjoittaa *Social Justice Fallacies* -kirjassaan: "Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden visio tuntuu houkuttelevalta, mutta oleellinen kysymys on, johtaako sosiaalisen oikeudenmukaisuuden poliittinen agenda tuon vision toteutumiseen. Historia osoittaa, että sosiaalisen oikeudenmukaisuuden poliittinen agenda johtaa usein päinvastaiseen lopputulokseen, joskus katastrofaalisiin seurauksiin. Kaikki ihmiset ovat erehtyväisiä ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden aktivistit eivät ehkä ehdy sen useammin kuin muutkaan. Mutta aktivistit, jotka ovat ehdottoman varmoja tehtävänsä oikeutuksesta, eivät usein välitä esteistä, todisteista tai jopa kriittisistä vaaroista."

Mikä on tehokkain strategia tosiasiallisesti edistää jonkun poliittisen tai moraalisen tavoitteen toteutumista demokraattisessa yhteiskunnassamme? Tämä on aidosti vaikea kysymys. On mahdollista, että tiukka ja aggressiivinen "väärien" ajatusten nopea hiljentäminen on tehokkain tapa. Mutta on myös mahdollista, että liian jyrkät vaatimukset oman heimon "oikeaoppisuudelle" saattavat johtaa heimon alhaisempaan jäsenmäärään ja siten pelata vastakkaisen heimon pussiin. On esimerkiksi argumentoitu, että USA:ssa Demokraattipuolueen leimautuminen jyrkemman linjan identiteettipoliittikan kannalla vuoden 2024 presidentinvaaleissa olisi osaltaan vaikuttanut **Trumpin** voittoon. Lopputulosta ei voi ne pitää hyvänä identiteetti-politiikan kannalta.

Jos sosiaalista ajoahtia pidetään hyväksyttävänä menetelmänä oman heimon tavoitteiden edistämiseen, niin vallan vaihtuessa heimojen välil-

lä voi vastakkainen heimo alkaa käyttää samoja menetelmiä päinvastaisten tavoitteiden edistämiseen. Jos on itse tällaiset menetelmät hyväksynyt, voi olla moraalisesti vaikeaa kritisoida niiden käyttöä muiden toimesta. Siksi sosiaalisten ajoahtien ja vaientamisen käytön kynnyks pitäisi avoimessa yhteiskunnassa olla hyvin korkealla ja tämän pitäisi olla kaikkien heimojen yhteisesti hyväksymä periaate.

Suvaitsevaisuuden paradoksi

Suvaitsevaisuus erilaisia mielipiteitä kohtaan on positiivinen arvo ja pehmeän sananvapauden edellytys. Sosiaalisiin ajoahteihin osallistujat ovat yleensä ihmisiä, jotka pitävät itseään suvaitsevaisina. Miten sitten selitetään se, että he ovat hyvin suvaitsemattomia sosiaalisten ajoahtien kohdetta kohtaan? Usein perusteeksi mainitaan *suvaitsevaisuusparadoksi*, jonka esitteli alun perin filosofi **Karl Popper** 1945 kirjassaan *Vapaa yhteiskunta ja sen viholliset*. Periaatteen mukaan meidän tulee olla mahdollisimman suvaitsevaisia, mutta ei liikaa, sillä *rajoittamaton* suvaitsevaisuus johtaa siihen, että suvaitsemattomat ryhmät ottavat vallan ja tuhoavat yhteiskunnan vapauden.

Jahtaajat saattavat siis sanoa, että on OK olla suvaitsematon ajojahdin kohdetta kohtaan, koska kohde itse on ollut suvaitsematon. Tässä mallissa kohde harjoittaa heidän mukaansa *primääriä* suvaitsemattomuutta (mikä ei ole OK), mutta heidän harjoittamansa suvaitsemattomuus on *sekundääristä* suvaitsemattomuutta primääristä suvaitsemattomuutta kohtaan (mikä on OK).

Kuitenkin ajojahdit usein perustuvat olkiukkokoon, toisen käden tietoon tai rivien välistä tehtyihin oletuksiin kohteen ajatuksista, jolloin jää riski, että kohde ei *tosiasiassa* ole suvaitsematon vaan ainoastaan *tulkitaan* (virheellisesti) suvaitsemattomaksi. Tällöin tilanteen moraali kääntyy pääläelleen, koska jahtaajien suvaitsemattomuus näyttäytyykin *primäärinä* suvaitsematomuutena, jollaista heidän oman moraalisaännöstönsä mukaan ei tule suvaita ja jonka saa jopa ajojähdillä hiljentää.

Toiseksi, Popper kirjoittaa, että niin pitkään kuin kohde on *valmis keskustelemaan rationaalisesti ja asiallisesti* mielipiteistään ja perusteista niiden puolesta ja vastaan, on *asiallisen*

suvaitsevaisen keskustelu moraalisesti oikea valinta vaientamisen sijaan. Popperin mukaan suvaitsevaisella yhteiskunnalla on oikeus pysäyttää ja vaientaa kohde vain, jos se vastaa sanojen sijaan nyrkein tai aseina. Ajoahtien kohteet kuten Damore, Tuvel, Dawkins ja Kaltiala ovat nimenomaan edustaneet rationaalisen asiallisen keskustelun linjaa ulostuloissaan, joten tässäkin suhteessa ei ole validia perustella heidän ajoahtiaan suvaitsevaisuusparadoksilla.

Vapaa-ajattelun ja humanismin olemus

Filosofit **Steven Pinker** (AHA:n Vuoden Humanisti 2006) ja **Rebecca Goldstein** (AHA:n Vuoden Humanisti 2011) kirjoittivat avoimen kirjeen Amerikan humanistiyhdistykselle sen peruttua Dawkinsin Vuoden Humanisti palkinnon 2021:

"Kirjoittajan rankaiseminen, häpäiseminen tai nöyryyttäminen hänen sanojensa rationaalisen pohdinnan sijaan on humanismin arvojen pettämistä. Humanist Manifesto III toteaa että 'humanistista elämäntapaa ohjaa järki'. Koska kukaan ei ole erehtymätön, järjen käyttö edellyttää, että monenlaisia ajatuksia ilmaistaan ja niistä keskustellaan avoimesti, mukaan lukien sellaisista ajatuksista, jotka jotkut ihmiset kokevat epämuukaviksi. -- AHA:n dogmaattinen reaktio on vahingollinen organisaatiolle, joka väittää tuomitseviensa uskontojen dogmaattiset käytännöt. "Vapaa-ajattelijoiden" yhdistys on nyt tuominnut tietynlaiset ajatukset kielletyiksi, valvoo dogmeja ja julistaa kerettiläisiä pannaan, tehden itsensä naurunalaiseksi."

Onko vapaa-ajattelijoiden sitten valittava sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja todellisen sananvapauden välillä? Tietyssä mielessä sananvapaus on näistä primääri arvo, koska oikeuksien määrittely, vaikkapa YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen laatiminen, on aikoinaan edellyttänyt paljon vapaata ajatusten vaihtoa. Mutta molemmat ovat tärkeitä arvoja ja itse jaksan uskoa, että ristiä niiden välillä on loppujen lopuksi paljon pienempi kuin miltä se on näyttänyt viime vuosien kulttuurisotien ja sosiaalisten ajoahtien melskeessä. Viime kädessä kumpikaan ei voisi olla olemassa ilman toista.

